

Profesor Kazimierz Polański (1929–2009)

Dnia 7 lutego 2009 roku zmarł w Katowicach Profesor Kazimierz Polański, uczony światowej sławy, jeden z najwybitniejszych językoznawców polskich drugiej połowy XX wieku, sławista, anglista i teoretyk języka, wychowawca wielu pokoleń lingwistów polskich, niestrudzony organizator nauki.

Kazimierz Polański urodził się 6 kwietnia 1929 roku w Brzozdowcach (w dawnym województwie lwowskim). Po ukończeniu szkoły średniej w Tarnowie studiował w latach 1950–1955 filologię słowiańską na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w roku 1961 uzyskał stopień naukowy doktora, na podstawie rozprawy *Morfologia zapożyczeń niemieckich w języku połabskim* (opubliko-

wanej rok później w Ossolineum), a w roku 1967 stopień naukowy doktora habilitowanego, na podstawie rozprawy *Składnia zdania złożonego w języku górnołużyckim* (Wrocław: Ossolineum 1967). Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1973, a zwyczajnego w roku 1978.

Pierwszym miejscem działalności naukowej Kazimierza Polańskiego była Pracownia Słownika Prasłowiańskiego Zakładu Słowianoznawstwa PAN (1957–1967), a działalności dydaktycznej, w tym samym okresie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach. Po habilitacji pracował, w latach 1968–1973, na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie był m.in. prodziekanem Wydziału Filologicznego i wicedyrektorem Instytutu Filologii Angiel-

skiej. W roku 1973 został profesorem na Uniwersytecie Śląskim, gdzie zorganizował Instytut Filologii Obcych (a w konsekwencji podstawowe kierunki neofilologiczne), obejmując funkcję jego dyrektora, a w kilka lat później Instytut Filologii Angielskiej i Językoznawstwa Ogólnego, którym również kierował. Równolegle przez wiele lat prowadził wykłady na licznych specjalnościach filologicznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w latach 1988–1999 był zatrudniony na stanowisku profesora zwyczajnego i kierował Katedrą Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ. W latach 1995–2005 Profesor Kazimierz Polański ponownie pracował, na pierwszym etapie, na Uniwersytecie Śląskim, a od 2005 roku aż do śmierci w Wyższej Szkole Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach.

Profesor Kazimierz Polański był w latach 1969–1990 czterokrotnie zapraszany na kontrakty jako *visiting professor* do Yale University w USA. W tym okresie wykładał językoznawstwo ogólne i słowiańskie również na zaproszenie kilku innych renomowanych uniwersytetów amerykańskich, mianowicie Harvard University w Cambridge, University of California w Los Angeles, University of Chicago, University of Pennsylvania w Filadelfii, Columbia University w Nowym Jorku, University of Massachusetts w Amherst, University of Illinois w Urbana.

Kazimierz Polański jako slawista należał do najwybitniejszych znawców języka Drzewian połabskich i języka górnołużyckiego. Największe dzieła Jego życia dotyczą fonologii, morfologii, morfonologii, składni, dialektologii, etymologii, leksykologii i leksykografii tych języków; są to: *Morfologia zapożyczeń niemieckich w języku połabskim* (1962), *Słownik etymologiczny języka Drzewian połabskich* (1962–1994), *Polabian-English Dictionary* (1962), *Gramatyka języka połabskiego* (2009), *Składnia zdania złożonego w języku górnołużyckim* (1967), *Zarys gramatyki języka górnołużyckiego* (1967).

Jako teoretyk języka i metodolog lingwistyki był przede wszystkim strukturalistą i generatywistą, w Jego licznych rozprawach i studiach z zakresu językoznawstwa ogólnego, a także konfrontatywnego i typologicznego, dominowała problematyka semantyczno-składniowa. W latach 60. i 70. XX wieku w wielu pracach z teorii składni propagował metody transformacyjne i generatywne, wywierając skuteczny, trwały wpływ na rozwój metodologii badań w językoznawstwie polskim. Liczne artykuły Kazimierza Polańskiego z tamtego okresu (por. np. *Główne typy struktur zdaniowych w języku polskim* (1966), *Gramatyki generatywne a metoda transformacyjna* (1966), *Pojęcie struktur wyjściowych*

i ich rola w składni (1967), *Sentence Modality and Verbal Modality in Generative Grammar* (1969), *Gramatyka transformacyjno-generatywna a inne teorie języka* (1971), *Notes on Functional Properties of Deep Structure Categories* (1972), *Some Remarks on the Nature of Linguistic Description* (1975), *The Problem of Semantic Implication of Notion 'subject'* (1977)) stanowią dziś klasykę językoznawstwa ogólnego w Polsce, należą do podstawowej literatury na kierunkach filologicznych.

Nie do przecenienia są wielkie zasługi Kazimierza Polańskiego jako redaktora naukowego licznych wydawnictw zbiorowych, mających dla językoznawstwa polskiego znaczenie fundamentalne, a także jako redaktora naczelnego periodyków. Jest współautorem (ze Zbigniewem Gołąbem i Adamem Heinzem) *Słownika terminologii językoznawczej* (1968), współautorem i redaktorem dwukrotnie wydanej *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* (1993, 1999), redaktorem *A Terminological Dictionary of Algebraic Linguistics* (1985), a także redaktorem *Słownika syntaktyczno-generatywnego czasowników polskich* (1980–1992). W roku 1975 założył prestiżowe czasopismo językoznawcze *Linguistica Silesiana*, którego redaktorem naczelnym był aż do śmierci. W tym samym roku wszedł w skład Komitetu Redakcyjnego *Biuletynu Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, a w latach 1986–2005 był jego redaktorem naczelnym. Należał również do komitetów redakcyjnych *Studiów z filologii polskiej i słowiańskiej* oraz *Studies in Polish Linguistics*.

Profesor Kazimierz Polański pozostawił po sobie ogółem ponad 150 prac naukowych i redakcyjnych, w tym kilkanaście książek. Wypromował ponad 30 doktorów, był recenzentem w ogromnej liczbie przewodów doktorskich, habilitacyjnych i profesorskich językoznawców wielu pokoleń.

Wybitne, twórcze osiągnięcia naukowe Profesora Kazimierza Polańskiego zostały docenione przez liczne gremia akademickie. W roku 1993 został wybrany na członka korespondenta, a w roku 2005 na członka czynnego Polskiej Akademii Umiejętności, w roku 1998 na członka korespondenta, a w roku 2004 na członka rzeczywistego Polskiej Akademii Nauk. Senaty trzech uniwersytetów nadały Profesorowi Kazimierzowi Polańskiemu tytuły doktora *honoris causa*, najwyższą godność akademicką: w roku 2003 Senat Uniwersytetu Opolskiego, w roku 2004 Senat Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, w roku 2008 Senat Uniwersytetu Śląskiego. W roku 2007 Uniwersytet Jagielloński nadał Prof. Polańskiemu tytuł profesora honorowego.

Profesor Kazimierz Polański jako uczony doskonale znany w polskim środowisku naukowym, nie tylko językoznawczym, odznaczający się wysoką kulturą osobistą, powszechnie szanowany i lubiany, życzliwy i bezpośredni, był wybierany do licznych organów kolegialnych (w tym także najwyższego szczebla) – rad, komitetów, komisji. Przez dwadzieścia lat był członkiem Centralnej Komisji do spraw Stopni Naukowych i Tytułu Naukowego, w latach 1994–2000 był członkiem Komitetu Badań Naukowych, od 1975 roku był delegatem Polski w Międzynarodowym Stałym Komitecie Lingwistów w Leiden (w Holandii), był członkiem Komitetu Słowianoznawstwa PAN, członkiem i przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Słowianoznawstwa PAN, członkiem Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Języka Polskiego PAN, członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Językoznawczego.

Od 1974 roku był nieprzerwanie wybierany do Komitetu Językoznawstwa PAN, w latach 1990–1999 był przewodniczącym Komitetu, a w roku 2001 został jego honorowym przewodniczącym.

Kazimierz Polański pozostanie w pamięci mojej i wielu językoznawców mojego pokolenia nie tylko jako wybitny uczony, utalentowany i niestrudzony organizator nauki, ale również jako Człowiek oddany ludziom, poszukujący w innych tego, co odkrywczе, twórcze i wartościowe. Niepospolita życzliwość i troska o ludzi pozwoliły Mu zbudować trwałe więzy między pokoleniami. Był niekwestionowanym autorytetem naukowym, zasługującym na najwyższy szacunek.

Maciej Grochowski
(Toruń)